

MODELOWANIE WEWNĄTRZSZKOLNEGO SYSTEMU DORADZTWA ZAWODOWEGO W ROKU SZKOLNYM 2011/2012

Znaczące zmiany w systemie kształcenia zawodowego, które wejdą w życie od 1 września 2012 r. stanowią wyzwanie dla doradztwa zawodowego, gdyż zarówno młodzież, jak i osoby dorosłe będą potrzebowali jeszcze większego niż dotychczas wsparcia w planowaniu kariery edukacyjno-zawodowej. Modyfikacji ulega struktura kształcenia zawodowego, otwierają się nowe możliwości osiągania, uzupełniania i potwierdzania kwalifikacji.

W nowej podstawie programowej określone są: wiedza i umiejętności zawodowe oraz kompetencje personalne i społeczne, które uczeń musi osiągnąć w procesie kształcenia. Zgodnie z ideą Europejskiej Ramy Kwalifikacji zostały one opisane jako oczekiwane efekty kształcenia. Określenie efektów kształcenia dla poszczególnych kwalifikacji wyodrębnionych w każdym zawodzie ma zaowocować lepszym dopasowaniem kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy oraz ułatwić uczniom funkcjonowanie w pracy zawodowej.

Konieczne jest rozpoznanie przez doradców zawodowych wszystkich wprowadzanych zmian i udzielanie rzetelnej informacji w tym zakresie. Bardzo dobrym źródłem wiedzy są między innymi następujące akty prawa:

- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw
- Rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego z dnia 23 grudnia 2011 r.
- Rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach z dnia 7 lutego 2012 r.
- Rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania z dnia 7 lutego 2012 r.
- Rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych z dnia 30 kwietnia 2007 z późniejszymi zmianami.
- Rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach z dnia 17 listopada 2010 r.

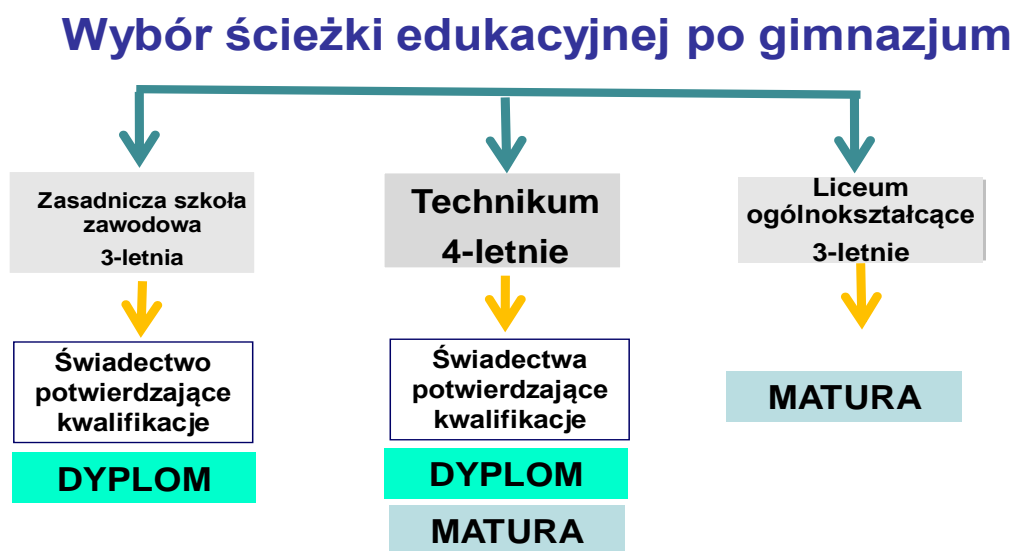
Warto wspomnieć, iż w niedługim czasie kluczowym elementem krajowego systemu kwalifikacji będzie Polska Rama Kwalifikacji, która opisuje wzajemne relacje między kwalifikacjami oraz zawiera opis hierarchii poziomów kwalifikacji.

Doradcy zawodowi Ośrodka Doradztwa Zawodowego w Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego wspierają uczących się odpowiednio do grupy wiekowej oraz potrzeb od chwili pojawienia się nowych przepisów prawa. Działania doradców zawodowych koncentrują się na współpracy z uczniami, rodzicami, nauczycielami oraz środowiskiem, w tym pracodawcami.

Uczniowie, którzy w tym roku ukończą gimnazjum rozpoczną naukę od 1 września w nowym systemie.

Zawody podzielono na kwalifikacje. W zależności od liczby kwalifikacji (wyodrębnione zostały: jedna, dwie lub trzy kwalifikacje w zależności od zawodu) uczeń po potwierdzeniu w trakcie nauki efektów kształcenia w kwalifikacji otrzyma po każdym zdany egzaminie zewnętrznym świadectwo potwierdzające daną kwalifikację. Po zakończeniu szkoły i potwierdzeniu wszystkich kwalifikacji w zawodzie uzyska dyplom: na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej - robotnika wykwalifikowanego, a na poziomie technikum – dyplom technika.

Na przykład w zawodzie technika handlowca wyodrębniono 2 kwalifikacje, uczeń po zdaniu egzaminów zewnętrznych będzie miał dwa świadectwa potwierdzające każdą kwalifikację oraz po zakończeniu szkoły otrzyma dyplom technika handlowca, a jeśli zda pomyślnie maturę także świadectwo maturalne.

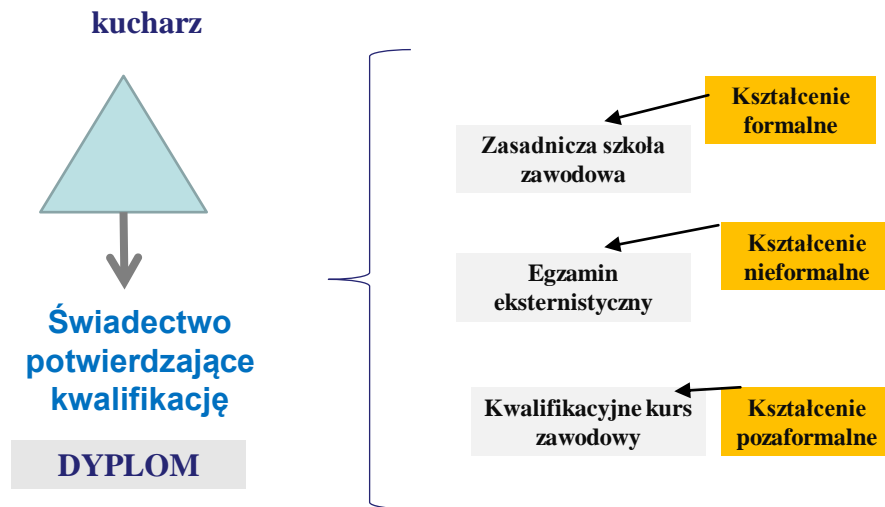

Źródło: opracowanie własne

W nowym systemie istnieją różne możliwości potwierdzania kwalifikacji:

- na drodze formalnej – uczęszczanie do szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej, technikum, szkoły policealnej) - potwierdzenie kwalifikacji w trakcie uczenia się,
- na drodze nieformalnej – ukształtowanie umiejętności samodzielnie, np. poprzez studiowanie literatury i/lub poprzez doświadczenie - potwierdzenie kwalifikacji na egzaminie eksternistycznym,
- na drodze pozaformalnej – uczęszczanie na kwalifikacyjny kurs zawodowy z wybranej kwalifikacji, potwierdzenie kwalifikacji po zakończeniu kursu.

Różne możliwości potwierdzania kwalifikacji

Źródło: opracowanie własne

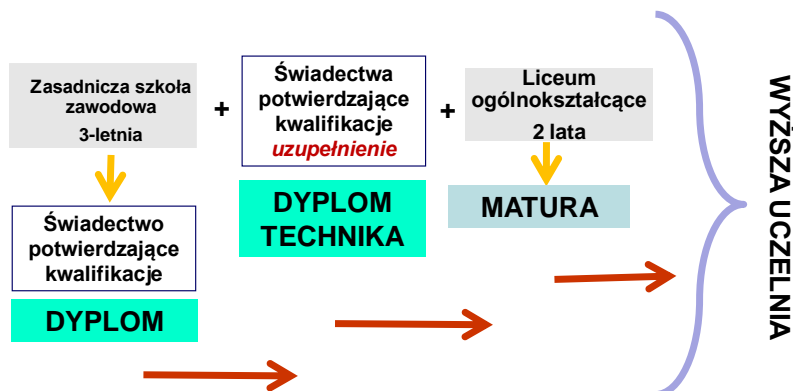
Schemat poniżej obrazuje nowe możliwości uzupełniania kwalifikacji oraz drożność systemu kształcenia.

Na przykład uczeń po ukończeniu gimnazjum wybrał zasadniczą szkołę zawodową w zawodzie jednokwalifikacyjnym elektromechanika. Po zakończeniu szkoły uzupełnił brakujące kwalifikacje na kursach kwalifikacyjnych z zawodu „technik elektryk”, następnie uzupełnił wykształcenie średnie w poziomie, zdał maturę (druga i trzecia klasa liceum ogólnokształcącego dla dorosłych) i automatycznie otrzymał dyplom technika elektryka.

Kolejnym etapem w rozwoju kariery edukacyjno- zawodowym było ukończenie wyższej uczelni z tytułem inżyniera.

Uzupełnianie kwalifikacji – przykład

(od elektromechanika do inżyniera)

Źródło: opracowanie własne

Zaprezentowane schematy obrazują jedynie niektóre aspekty zmian, informacja o możliwości kształcenia od 1 września 2012 roku powinna dotrzeć do każdego uczącego się. Rozpoczęliśmy od poziomu gimnazjum, gdzie dotarła pogłębiona informacja dotycząca możliwości dalszego kształcenia.

Przygotowywaliśmy nauczycieli do wspierania uczniów. W lutym 2012 r. zorganizowano warsztaty dla wszystkich wychowawców klas trzecich łódzkich gimnazjów, podczas których zaprezentowano najistotniejsze zmiany dotyczące wdrożenia nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz w zawodach, przekazano informacje konieczne do wspierania uczniów w świadomym planowaniu dalszej ścieżki kształcenia (w ciągu miesiąca odbyło się dziesięć 5-godzinnych spotkań, w których uczestniczyło 253 nauczycieli). Uczestnicy otrzymali materiały wspierające: prezentacje multimedialne, ćwiczenia stanowiące wsparcie do przeprowadzenia zajęć edukacyjnych z uczniami, prezentację dla rodziców uczniów, scenariusz zajęć do poprowadzenia spotkań w szkołach. Na stronie internetowej Centrum umieszczono aktualny informator o szkołach zawodowych. W bieżącym roku szkolnym uczniowie chętnie korzystali z usług doradczych Ośrodka, zarówno z poradnictwa indywidualnego jak i grupowego, brali też udział w konkursach dotyczących świadomego wyboru ścieżki kształcenia i zawodu.

Doradcy zawodowi Ośrodka oferują różnorodne formy skierowane także do rodziców. Doradcy zawodowi Ośrodka:

- prowadzili indywidualne rozmowy z rodzicami na terenie szkoły i w Punkcie Konsultacyjnym ŁCDNiKP,
- organizowali spotkania w szkołach - rodziców z przedstawicielami lokalnych firm (współpraca z Łódzką Specjalną Strefą Ekonomiczną),
- udzielali zaktualizowanych informacji edukacyjno-zawodowych o:
  - zawodach,
  - rynku pracy,
  - możliwościach kształcenia i zatrudnienia,
  - planach rekrutacyjnych lokalnych uczelni.

Funkcjonujące w Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego Obserwatorium Rynku Pracy dla Edukacji dostarcza aktualnych informacji dotyczących między innymi prognoz zatrudnienia oraz oczekiwanych przez pracodawców umiejętnościach absolwentów szkół zawodowych.

W roku szkolnym 2011/2012 z usług doradców zawodowych Ośrodka w różnorodnych formach skorzystało łącznie ponad 15 000 osób (uczniów, rodziców, nauczycieli).

Efektom podejmowanych działań jest ukształtowanie umiejętności planowania przyszłości zawodowej, prezentowania siebie, swoich mocnych stron i zasobów, organizowania własnych działań oraz zespołu (praca w grupie), funkcjonowania na rynku pracy, nawiązywania kontaktów z pracodawcą. Uczniowie rozpoznają "świat zawodów", potencjalne ścieżki edukacyjne w wybranych zawodach, identyfikują zasady poszukiwania źródeł aktualnej i rzetelnej informacji o rynku pracy.

Elżbieta Gonciarz

Z PRAC NAD PROJEKTOWANIEM I WDRAŻANIEM MODUŁOWEGO KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO DO PRAKTYKI EDUKACYJNEJ

Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego projektowaniem i wdrażaniem modelu uczenia się w systemie modułowym zajmuje się już od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Powołane i przygotowane przez Centrum zespoły autorskie podjęły pierwsze w Polsce prace nad szkolnymi programami kształcenia w ramach międzynarodowego *Programu UPET-IMPROVE*, *Programu kształcenia prozawodowego w liceum technicznym oraz Programu kształcenia w szkole policealnej*. W pracach nad projektowaniem nowoczesnego modułowego kształcenia zawodowego wykorzystano elementy metodologii MES (opracowanej przez Międzynarodową Organizację Pracy), która m. in. umożliwia zwiększenie poziomu elastyczności i dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Opracowano wówczas ponad 70 dokumentacji programowych wraz z pakietami edukacyjnymi służącymi wspomaganie organizacji procesu kształcenia w zawodach szerokoprofilowych i stanowiskowych. Już wtedy w dokumentacjach programowych kształcenia w zawodach uwzględniono zapotrzebowanie rynku pracy na wybrane zawody, pożądane kwalifikacje i kompetencje w różnych regionach kraju np.: technik architekt – wspomaganie procesu projektowania, technik budownictwa – projektowanie architektoniczne, technik ochrony środowiska – gospodarka odpadami i rekultywacja terenów, technik urządzeń sanitarnych – wyposażenie sanitarne budynków, technik elektronik – automatyka elektroniczna, technik informatyk – komputerowe systemy zarządzania produkcją, techniki multimedialne, systemy zarządzania bazami danych, komputerowe wspomaganie projektowania, technik mechanik, technolog programista obrabiarek CNC, organizator systemów jakości, naprawa pojazdów samochodowych, technik poligraf – komputerowe systemy składu i reprodukcji, technik technologii chemicznej – technologia kosmetyków, technik włókiennik – komputerowe wspomaganie projektowania produkcji odzieży¹.

W latach późniejszych Centrum także czynnie uczestniczyło w wielu krajowych i regionalnych przedsięwzięciach na rzecz wdrażania do praktyki edukacyjnej kształcenia modułowego, w tym:

1. W ramach międzynarodowego *Projektu Leonardo da Vinci* pn. *Europejski Bank Rozwoju Modułowych Programów i Technologii Edukacyjnych* Centrum było w gronie instytucji - członków założycieli Polskiej Sieci Kształcenia Modułowego. Potwierdzeniem spełnienia przez Centrum kryteriów jakości w zakresie projektowania, realizacji oraz ewaluacji modułowych programów kształcenia i szkolenia zawodowego są przyznane placówce w latach 2003-2009 przez PSKM certyfikaty **AKREDYTACJI INSTYTUCJI SZKOLENIOWEJ**.

---

¹ Moos J. (praca zbiorowa pod redakcją): *Kształcenie modułowe w szkolnych systemach edukacji zawodowej*. ŁCDNiKP, Łódź 2001

2. W latach 2004-2005 Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego współrealizowało *Projekt Rozwój Zasobów Ludzkich – Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich, województwo łódzkie – Projekt Pracuję – Zatrudniam*. W ramach podprojektu *Zatrudnialność*, między innymi, zaprojektowano i przeprowadzono w systemie modułowym 85 szkoleń w następujących obszarach zawodowych: ekonomiczno-administracyjnym, handlowym, informatycznym, budownictwa i technologii wykończeniowych, mechatronicznym, społeczno-socjalnym, tekstylnym, edukacyjnym, spożywczo-gastronomicznym, samochodowo-transportowym, mechaniczno-elektrycznym dla przeszło 1500 osób pozostających poza pracą.

3. Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego w konsorcjum z Instytutem Technologii Eksploatacji w Radomiu, na zlecenie Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej w Warszawie w imieniu Ministerstwa Edukacji Narodowej, w latach 2005-2008 w ramach realizacji projektu EFS SPO RZL *Przygotowanie innowacyjnych programów kształcenia zawodowego* opracowało koncepcję metodologii tworzenia modułowych programów kształcenia zawodowego i pakietów edukacyjnych (poradników - materiałów wspomagających proces kształcenia dla nauczyciela i ucznia) oraz przygotowało autorów do tworzenia modułowych programów kształcenia zawodowego. Pod egidą Centrum zespoły autorskie opracowały:

- 21 modułowych programów kształcenia zawodowego dla, m. in., następujących zawodów: technik poligraf, technik prac biurowych, technik archiwista, technik urzędzeń sanitarnych, technik elektroniki medycznej, technik geodeta, technik teleinformatyk, technik dentystyczny, technik optyk, technik masażysta, rękodzielnik wyrobów włókienniczych, ratownik medyczny, piekarz, ortoptystka,
- 447 pakietów edukacyjnych dla jednostek modułowych 22 zawodów, w tym dla: technik informatyk, technik elektryk, technik księgarstwa, technik poligraf, drukarz, sprzedawca, operator maszyn i urzędzeń odlewniczych, operator maszyn w przemyśle włókienniczym, monter instalacji i urzędzeń sanitarnych, renowator zabytków architektury, elektromechanik, technik technologii chemicznej, technik handlowiec,

które zostały zatwierdzone przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

4. Pracownicy Centrum uczestniczyli (w latach 2009-2012) w projekcie systemowym realizowanym przez Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej *System wsparcia szkół i placówek oświatowych wdrażających modułowe programy kształcenia zawodowego* wypełniając zadania lidera, eksperta (7), koordynatora wojewódzkiego, autorów (2) poradnika dla nauczycieli branży ekonomiczno-finansowo-biurowej i recenzenta 21 poradników „Jak wdrażać modułowe programy kształcenia zawodowego” dla różnych grup odbiorców: dyrektorów szkół, konsultantów i doradców metodycznych, nauczycieli różnych branż zawodowych np. dla branży turystyczno-hotelarsko-gastronomicznej, kosmetyczno-fryzjerskiej, poligraficznej, odzieżowej, rolniczej, mechanicznej, elektryczno-elektroniczno-teleinformatycznej. Jednym z elementów systemu wsparcia szkół przygotowujących się do wdrożenia programów modułowych było przeprowadzenie przez ekspertów cyklu 12 konsultacji i 4 konsultacji dotyczących zmian programowych w kształceniu zawodowym dla nauczycieli w ok. 300 szkołach. W województwie łódzkim 19 ekspertów zorganizowało 343 konsultacje, w tym:

- w pierwszym etapie – w roku szkolnym 2010/2011 przeprowadzono 244 konsultacje w 20 szkołach i placówkach przygotowujących się do wdrożenia kształcenia modułowego,
- w drugim etapie (kwiecień - czerwiec 2012) 99 konsultacji w 27 szkołach i placówkach przygotowujących się do wdrożenia z dniem 1 września 2012 roku zmian programowych w kształceniu zawodowym.

5. Równolegle, od 1996 roku, wykorzystując dotychczasowe doświadczenia stopniowo, ale systematycznie w Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego prowadzone są prace wdrażające model kształcenia modułowego do praktyki Ośrodka Osiągania i Doskonalenia Kwalifikacji Zawodowych (wcześniej Ośrodka Kształtowania Umiejętności Praktycznych). Efektem tych prac jest organizacja i prowadzenie zajęć przygotowujących w ujęciu modułowym – zadaniowym uczestników procesu kształcenia do osiągania kwalifikacji zawodowych np.: w roku szkolnym 2011/2012 ok. 1100 (tygodniowo) uczniów z łódzkich szkół zawodowych wykonało projekty, m. in., dotyczące następującej tematyki: *Praktyczne zastosowanie mechatroniki wokół nas, Sterowanie automatycznym stanowiskiem do termicznego wycinania elementów, Projektowanie układów sterowania elektropneumatycznego, Projektowanie układów sterowania z wykorzystaniem sterowników LOGO i S7-200, Projektowanie, montowanie i uruchomienie układu automatycznego suwnicy przenoszącej elementy pomiędzy czterema punktami z wykorzystaniem sterownika S7-200, Projektowanie, montowanie i uruchomienie układu automatycznego windy poruszającej się pomiędzy trzema piętrami z drzwiami automatycznymi, Charakteryzowanie obrabiarek sterowanych numerycznie (CNC), Wytwarzanie części maszyn i urządzeń z wykorzystaniem tokarki sterowanej numerycznie, Wytwarzanie części maszyn z wykorzystaniem frezarki sterowanej numerycznie. Projektowanie i wykonanie detalu na obrabiarce CNC ze sterowaniem: SINUMERIC 840D, FANUC oraz HEIDENHEIN.*

Wszystkie wyżej wymienione działania podejmowane przez Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego i wynikające z nich doświadczenie świadczą o znaczącym i niekwestionowanym dorobku Centrum w zakresie wdrażania do praktyki edukacyjnej kształcenia zawodowego nowoczesnej – nastawionej na jakość, efektywność i atrakcyjność kształcenia zawodowego koncepcji kształcenia – systemu kształcenia modułowego oraz korespondują i są adekwatne do wdrażanej w Polsce od 1 września 2012 roku modernizacji kształcenia zawodowego dotyczącej modyfikacji klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego w systemie kształcenia zawodowego i ustawicznego, wdrożenia nowej podstawy programowej kształcenia zawodowego oraz nowego modelu kształcenia zawodowego opartego na elastycznych ścieżkach uczenia się (kursy kwalifikacyjne), modernizacji systemu egzaminów zewnętrznych, służącej stworzeniu możliwości lepszej współpracy między szkołami zawodowymi a pracodawcami.